

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Perustuslakivaliokunnalle

9.11.2021

1/4

HE EDUSKUNNALLE TYÖNHAKIJAN PALVELUPROSESSIN JA ERÄIDEN TYÖTTÖ- MYYSETUUDEN SAAMISEN EDELLYTUSTEN UUDISTAMISTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄN- NÖKSI (HE 167/2021 VP, NS. POHJOISMAINEN TYÖVOIMAPALVELUIDEN MALLI)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annettua lakia, työttömyysturvalakia, työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia, kotoutumisen edistämisestä annettua lakia, työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia ja kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.5.2022.

Keskeinen sisältö

Työttömien työnhakua ja ohjaamista palvelutarpeen mukaisiin palveluihin tuettaisiin siten, että työ- ja elinkeinotoimisto tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleva kunta tapaisi työnhakijan työnhakukeskustelussa työttömyyden alkuvaiheessa lähtökohtaisesti kahden viikon välein. Tämä palvelujakso kestäisi kolme kuukautta.

Nykyisten kolmen kuukauden välein järjestettävien työnhakijan haastattelujen lisäksi työnhakijalle järjestettäisiin puolen vuoden välein kuukauden kestävä jakso, jonka aikana järjestettäisiin kaksi työnhakukeskustelua.

Työttömyysturvaoikeuden jatkumisen edellytyksenä työnhakijan olisi haettava tiettyä määrää työmahdollisuuksia. Hakuvelvollisuus kirjattaisiin työllistymissuunnitelmaan.

Työnhakijalle voitaisiin myös tarjota haettavaksi yksilöityjä työpaikkoja. Näiden työpaikkojen hakeminen velvoittaisi työnhakijaa työttömyysetuuden jatkumisen edellytyksenä, kun alkuhaastattelusta on kulunut kuusi kuukautta.

Jos työnhakija laiminlyö hakea työmahdollisuuksia tai osallistua palveluihin häneltä edellytetyllä tavalla, häntä muistutettaisiin työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä. Korvauksettomien määräaikaisten eli niin sanottujen karenssien kestoja porrastettaisiin ja muutettaisiin kohtuullisemmiksi.

Esitettyjen muutosten tavoitteesta ja vaikutuksista

Esitys liittyy hallituksen ohjelmaan sisältyvään tavoitteeseen uudistaa työttömien palveluita sekä kohtuullistaa työttömyysturvan seuraamusjär-

jestelmää niin, että työnhakijoiden oikeudet ja velvollisuudet ovat tasapainossa. Esitetyt muutokset vahvistaisivat työllisyyttä arviolta noin 9 500 - 10 000 työllisellä. Luku ei sisällä työ- ja elinkeinotoimistojen ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien työvoimapalveluita hoitavan henkilöstön lisäämistä noin 1 200 henkilötyövuodella.

Arvioitu työllisyysvaikutus perustuu siihen, että ehdotetulla työnhakijan palveluprosessilla olisi keskeinen merkitys työllisyysvaikutuksen saavuttamiseksi. Säännölliset tapaamiset työ- ja elinkeinotoimiston tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevan kunnan välillä yhdessä työnhakuvelvollisuuden kanssa varmistaisivat työnhakuaktiivisuutta ja tukisivat työnhakijan työnhakua ja tällä tavalla nopeuttaisivat työllistymistä ja työpaikkojen täyttymistä. Tämä voidaan tulkita kitkatyöttömyyden vähentymisenä työmarkkinoilla.

Jos työnhakijan työllistyminen edellyttää kouluttautumista tai erilaisia tukipalveluja, tiivis palveluprosessi varmistaisi työnhakijan nykyistä nopeamman ohjaamisen koulutukseen tai palveluihin. Samalla tiiviimpi yhteydenpito tukisi sitä, että kukin työnhakija ohjataan mahdollisimman tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Nykyistä paremman osaamisen ylläpitämisen ja kehittämisen voidaan ajatella vähentävän rakennetyöttömyyttä.

Työnhakuaktiivisuuden varmistaminen, työnhakijoiden palvelu ja neuvonta sekä osaamisen kehittäminen työmarkkinoiden tarpeisiin tukevat työntekijöiden ja työn kohtaamista ja vähentävät kohtaanto-ongelmia.

Työllisyyden kasvu vähentäisi julkisen talouden menoja pitkällä aikavälillä arviolta noin 230 miljoonalla eurolla vuodessa. Kun otetaan huomioon resurssien lisäämisestä aiheutuvat ja työttömyysturvaseuraamuksiin liittyvät julkisen talouden menoja lisäävät vaikutukset, muutokset vähentäisivät pitemmällä aikavälillä julkisen talouden menoja arviolta noin 140 miljoonalla eurolla vuodessa.

Perustuslainmukaisuuden arvioinnin kannalta keskeisiä seikkoja

Muutosten soveltamisala

Työnhakijoiden palveluprosessia koskevia muutoksia sovellettaisiin työ- ja elinkeinotoimistojen lisäksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevissa kunnissa. Keskeisenä tavoitteena oleva työllisyysvaikutus on esitetyillä keinoilla mahdollista saavuttaa vain, jos muutoksia sovelletaan laajasti kaikkiin työnhakijoihin. Tämä turvaisi samalla perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuuden toteutumista.

Esitetyt muutokset vaikuttaisivat kokeilussa mukana olevien kuntien tehtävien hoitamiseen, mutta kyse ei olisi uusista tehtävistä. Muutoksia tulee kuitenkin arvioida perustuslain 121 §:ssä turvatun kunnallisen itsehallinnon kannalta. Kunnallinen itsehallinto turvattaisiin siten, että valtio osoittaisi kuntien käyttöön riittävät resurssit työnhakijan palveluprosessin toteuttamiseen.

Työnhakuvelvollisuus ja muutoksenhakukielto

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädettäisiin työllistymissuunnitelmaan sisällytettävästä työnhakuvelvollisuudesta. Koska työnhakuvelvollisuuden toteuttamisella olisi vaikutusta työnhaki-

jan oikeuteen saada työttömyysetuutta, velvollisuuden sisällyttäminen suunnitelmaan koskee yksilön oikeutta.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Esityksen mukaan työnhakuvelvollisuuden sisällyttämisestä työllistymissuunnitelmaan ei saisi kuitenkaan hakea muutosta.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt muutoksenhakukieltoa mahdollisena, jos etuusasiaan liittyvässä muutoksenhaussa on mahdollista arvioida valittajan vaatimuksesta myös suunnitelman sisällön lainmukaisuutta. Työnhakijalla olisi työttömyysturvalaissa säädetty valitusoikeus työttömyysturvaoikeutta koskevassa asiassa, jos hän kieltäytyy työllistymissuunnitelman laatimisesta tai jättää toteuttamatta suunnitelmaansa.

Muistutus

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitetun muistutuksen tavoitteena on varmistaa, että työnhakija tietää muun muassa työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä olevista velvollisuuksistaan. Koska työnhakijalla olisi tätä kautta nykyistä paremmat mahdollisuudet välttää työttömyysturvaoikeuteen vaikuttavia laiminlyöntejä, muistutus vahvistaisi työnhakijan oikeutta sosiaaliturvaan perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Muistutus olisi luonteeltaan neuvontaa. Sen yhteydessä ei tehtäisi arviota siitä, onko työnhakijalla ollut työttömyysturvalaissa tarkoitettu pätevä syy menettelyynsä, toisin sanoen onko työnhakijan menettely ollut sellaista, että hän voisi menettää oikeutensa työttömyysetuuteen. Muistutus annettaisiin uudelleen työnhakijan meneteltä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitetulla tavalla, eikä muistutuksella olisi edes piilevää vaikutusta myöhempään työttömyysturvaoikeuteen.

Työnhakijan menettelyn työvoimapoliittista moitittavuutta ja vaikutusta työttömyysturva-oikeuteen arvioitaisiin työttömyysturvain perusteella vasta menettelyn ollessa toistuvaa. Muistutuksen antamisella tai antamatta jättämisellä ei olisi tässä yhteydessä merkitystä.

Koska muistutuksella ei olisi vaikutusta työnhakijan oikeuksiin tai velvollisuuksiin eikä asiasta annettaisi päätöstä, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa ei säädettäisi muistutusta koskevasta muutoksenhausta. Tämän ei voida katsoa olevan ristiriidassa perustuslain 21 §:ssä turvatun muutoksenhakuoikeuden kanssa.

Muita seikkoja

Työnhakuvelvollisuuden asettamisella, määrällisesti alennetun hakuvelvollisuuden määrittämisellä sekä työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämisellä olisi vaikutusta muun muassa työnhakijoiden yhdenvertaisuuteen. Työmarkkinoihin ja työnhakijan henkilöön liittyvät seikat olisivat tässä merkityksellisiä, mutta ne eivät sinänsä poikkea siitä, mitä seikkoja työ- ja elinkeinotoimistot ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevat kunnat arvioivat nykyisinkin työnvälityksen yhteydessä sekä tarjotessaan työnhakijalle palveluja.

Työttömyysturvaseuraamukset ovat merkityksellisiä arvioitaessa työnhakijan perustuslaissa turvattua oikeutta sosiaaliturvaan. Esitetyissä

muutoksissa ei kuitenkaan seuraamusten keston porrastamista ja keston lyhentämistä lukuun ottamatta ole merkittäviä periaatteellisia muutoksia nykytilaan verrattuna. Keston porrastamista ja seuraamusten keston lyhentämistä ei voitane pitää ongelmallisena esityksen säätämisyjärjestyksen kannalta.

Laati: hallitusneuvos Timo Meling